

Traduccions / Els contes de l'altre

quaderndelesidees.press/traduccions-els-contes-de-laltre/

January 19, 2015

Traduir una obra és la millor manera de llegir-la;
és amar-hi i penar-hi, servir-la i dominar-la
Josep Carner

Una de les meves aficions més privades, un dels meus plaers més solitaris, i alhora més persistents, és agafar un text d'altri i girar-lo al català. Poques vegades n'he donat a conèixer els resultats, malgrat tot: eren simples exercicis per espaiar l'àmbit de l'expressió i delimitar-lo, per aprendre a deixar-me guiar per l'exigència de precisió, tal com deia el poeta citat més amunt, i sovint hi prescindia de les condicions bàsiques per entregar una traducció útil a la bona gent. Vull dir que sovint traduïa des d'un idioma que amb prou feines entenc (que són la majoria), fatigant mil diccionaris, de vegades a partir d'una altra traducció a un idioma abastable (generalment anglès), i sovint entregant-me, com per altra banda Carner mateix, als més desenfrenats capricis lingüístics, per la pura diversió de descobrir lèxic i sonoritats, i per la no tan fútil necessitat de posar-hi a prova paraules, estructures, estils. Tot plegat era un *divertimento* innocu, que incomplia moltes de les regles d'una traducció apta per donar-la al públic; a tot estirar jo, i només jo, hi perdia força hores. Perquè el fet és que, en realitat, no sóc traductor. Sempre m'ha intrigat el procés, això sí; però sempre he hagut de mirar-me'l des de fora, com un jubilat que mira obres.

Tot plegat explica que el primer i potser últim llibre que jo podia traduir (en un sentit estricte, respectant totes les normes que em salto alegrement en els altres casos) era un volum com *Les parelles dels altres*, de Gonzalo Torné, que va publicar LaBreu Edicions l'any passat. Un projecte que va ser un encàrrec, i que en si era comercialment suïcida. El fet és que gairebé tota traducció del castellà al català sembla prescindible, i per tant econòmicament abocada al fracàs (el cas Ruiz Zafón i el cas Cercas em resulten un misteri); semblava cantat que aquesta traducció passaria sense pena ni glòria, econòmicament parlant. Però, exactament com en el cas de *Cent anys de solitud*, deixant a banda que el llibre no existeix en castellà, el projecte va

Presentació a la llibreria Laie de 'Les parelles dels

sorgir del propi autor. Encara més: de

altres'

bon antuvi havia de ser ell, per motius

gairebé evidents (Torné és catalanoparlant) qui la dugués a terme. La meua funció va anar passant de corrector a co-traductor, i finalment a traductor únic, al llarg d'una sèrie de passos que, compostos bàsicament dels pressupòsits, els malentesos, els acords tàcits i els accidents que són habituals en aquesta mena d'empreses, ara resultaria llarg i enrevessat de desentrellar. En qualsevol cas: traduir del castellà al català té una determinada lògica, en la mesura que són dues llengües diferents, en la mesura que, com deia Benjamin, «tota traducció és solament una manera sempre provisòria de passar comptes amb l'estrangeria de les llengües». Una lògica conceptual, si voleu, força deslligada del fang de la realitat on certes coses semblen supèrflues. Ha resultat divertit, tot traduint el Torné, furgar en l'esclatxa entre aquestes llengües tan properes, tan a frec que tenen la pell envermellida del contacte. Buscar els moments, força més habituals que no creuríem, en els quals no podia ser literal: molts d'ells, curiosament, són aquells en els quals l'autor, que situa les seues ficcions a Catalunya, deixa anar una catalanada. I jugar a considerar el castellà una llengua *estrangera*, naturalment. Si és que algun dia ha d'arribar a ser-ho.

I encara, per a mi, només per a mi, l'operació té una lògica d'un altre ordre. Era la manera de llegir de la millor manera l'obra d'un escriptor que admiro, de descobrir-li els secrets, d'apropiar-me'ls. De mirar de fer-me una idea de com resoldria jo en el meu idioma els problemes que ell es planteja en el seu. O, encara amb Benjamin (que cita Rudolf Pannwitz, i que és traduït per Antoni Pous): «L'error fonamental del traductor és de fixar-se massa en l'estadi casual de la llengua pròpia, en comptes de deixar-la somoure violentament per la llengua estrangera.» Naturalment, “deixar somoure violentament” el català pel castellà és una cosa que fan cada dia, per exemple, els tertulians de RAC1 sense adonar-se'n; una mena d'automatisme sovint inconscient força implantat a Barcelona que als que som de poble ens fa mal a l'oïda, però que és, ara com ara, el català de l'escenari on tenen lloc els contes. Una violència, per altra banda, que ve del propi automatisme: com que no saben que tradueixen, tradueixen malament. La idea, aquí, era fer-ho a consciència. Fer-ho ben fet (cosa que no estic gens segur d'haver aconseguit). I explorar les possibilitats del propi idioma: una cosa per a la qual serveixen les traduccions, fins i tot si domines la llengua de sortida (per entendre'ns: jo tampoc necessito que em tradueixin Alice Munro...), és per exposar el propi llenguatge a aquella alteritat, *violentar-lo*, com diu Benjamin, obrir-li noves possibilitats. Per exemple, aprendre a construir en català les llargues frases que gasta el Torné. No és un propòsit gaire diferent d'allò que es proposava Proust en fer pastitxos.

Una mania personal, un veritable cavall de batalla, m'ha fet sempre fixar-me en la llengua pròpia d'un lloc, la llengua que empren els habitants d'aquell lloc, el seguit de tics que els caracteritzen; allò que un verb particular, una conjugació singular, una frase feta única, diuen sobre aquella comunitat, de la mateixa manera que l'ús dels vers “anar” i “venir” (“ja vinc”), tan diferent dels seus bessons “ir” i “venir” (“ya voy”), diu tantes coses sobre les comunitats respectives que els empren. Traduir *Les parcelles dels altres*, aleshores, ha estat sobretot una forma d'explorar, per part d'un servidor, quin

podria ser ara mateix el llenguatge de Barcelona. Com veu el món algú nascut allà, algú per a qui la matança del porc, posem per cas, és un record insòlit; com s'explica a si mateix, com veu les quadrícules de l'Eixample, de quina manera ell no sent el trànsit que jo hi sento a totes hores, per exemple. Potser tot plegat al lector no li serveixi de res, naturalment; però ja hem dit que el projecte era comercialment suïcida. Tots els que hi hem participat, de fet, ho hem fet, prou literalment, per amor a l'art.

I, per altra banda, gràcies a aquest encàrrec, durant una temporada (i tot podent-me estalviar els avorridíssims mètodes de didàctica de llengües), he pogut somniar que era traductor.

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

Joan Todó

Nascut a La Sénia el 1977. Ha publicat els reculls de poemes *los fòssils (al ras)* i *El fàstic que us cega*, així com el recull de relats *A butxacades* i la novel·la *L'horitzó primer*.

